

se razlikuje kvečjemu po bolj ali manj profesionalnih, prepoznavnih in všečnih voditeljih” (str. 180).

Zadnji del monografije z naslovom *Poti nadaljnega razvoja televizijskega novinarstva* je najkrajše in najmanj izčrpano poglavje. Ob nadaljevanju razprave o preoblikovanju novinarstva pod vplivom strukturne vpetosti se avtorica spopade tudi s tehnološkim razvojem komunikacijskih in informacijskih tehnologij. Pri tem se zgolj pregledno loti sobivanja svetovnega spleta in televizije, manj se ukvarja s posledicami, ki jih v tem kontekstu prinaša institucionalna, organizacijska in vsebinska konvergenca. Poleg tega lahko bralec pogrša poglobljeno razpravo o napovedanem institucionaliziranem prehodu na digitalno oddajanje televizijskih vsebin v prihodnjih letih, ki utegne z interaktivnostjo in aktivizacijo naslovnikov na glavo postaviti televizijsko medijsko logiko, v našem primeru logiko proizvodnje televizijskih novinarskih vsebin in ritualizacije njihovega sprejemanja, ki se je vzpostavljala skoraj pol stoletja.

Televizijsko novinarstvo: Hibridizacija žanrov in stilov učinkovito zapolnjuje raziskovalne vrzeli v dveh problemskih okvirih: pojava televizije in teorije novinarskih žanrov. Znanstvena monografija V. Laban zrelo dopolnjuje mozaik razprav o *kakovostnem* novinarstvu, saj z upoštevanjem kulturnega in zgodovinskega konteksta *a priori* ne zavrača nekaterih značilnosti sodobnega televizijskega novinarskega diskurza, predvsem narativizacije in personifikacije, razen če se te vpeljujejo na račun kontekstualizacije, informacijske vrednosti upovedanih dogodkov in novinarske odgovornosti. To delo je zato pomembna okrepitev znanstvene literature slovenskih novinarskih študij ter *obvezno* branje (televizijskim) novinarjem in urednikom.

Tina Kogovšek

Majda Hrženjak: Nevidno delo/Invisible Work. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2007
135 strani (ISBN 978-961-6455-46-6), 12 evrov

Monografija *Nevidno delo/Invisible Work* Majde Hrženjak (gre za hkratno izdajo besedila v slovenščini in angleščini, kot je v zbirki *Politike* Mirovnega inštituta že navada) je nasledek aplikativnoraziskovalnega projekta *Sistem pomoči na domu* (SIPA), ki je nastal v okviru pobude EQUAL Evropskega socialnega sklada. Ukvarja se s sicer sociološko redko temo proučevanja – reproduktivnim oziroma domačim delom, še posebej pa se osredotoča na njegov ožji segment – družinsko delo (gospodinjsko delo in varstvo otrok). Domače delo je v sodobnem kapitalističnem sistemu pojmovano kot nedelo oziroma “nepravo” delo (ne ustvarja nove vrednosti), ki ga opravljajo predvsem ženske kot delo “iz ljubezni”. Ker spada v zasebno sfero, je s tem prikrita dvojna obremenjenost sodobnih žensk s produktivnim delom v javni sferi in reproduktivnim neplačanim delom v zasebni sferi. Hkrati pa je iz teh razlogov nevidno tudi domače plačano delo, s katerim v veliko gospodinjskih rešujejo problem omenjene dvojne obremenjenosti žensk. V tej sferi najdejo možnost neformalne zaposlitve in s tem osnovnih in/ali dodatnih sredstev za preživljanje – spet ženske. Najpogosteje so to (ilegalne) priseljenke, starejše, dolgotrajno brezposelne, pa tudi mlade ženske, ki iščejo prvo zaposlitev, ter zaposlene ženske, ki jim redni dohodek ne zadostuje za zaposlitev. Praviloma je to tudi delo, ki poteka v povsem neopredeljenih razmerah ter brez pravic in dolžnosti, ki izvirajo iz formalno urejenega delovnega razmerja, je slabo plačano in ima nizek status. Posledično to pomeni ohranjanje, seštevanje in krepitev omenjenih deprivilegiranih statusov žensk, ki to delo opravljajo.

Namen projekta je bil vsaj dvojen – pridobiti vsaj najosnovnejše empirične podatke na tem področju v Sloveniji in na njihovem temelju oblikovati priporočila, kako po eni strani osnovati sistem domačega dela, da bo omogočal kakovostna delovna mesta za težko zaposljive osebe, ter po drugi strani, da bo to delo cenovno čim bolj dostopno tistim, ki te storitve potrebujejo. Dodatna vrednost je tudi v tem, da sicer relativno razširjeno, a bolj ali manj nevidno sfero naredi vidno ter vsaj potencialno omogoči postopno redefinicijo in drugačno (javno) percepcijo domačega dela. V uvodnih poglavjih avtorica domače delo opiše z zgodovinskega vidika. Najprej predstavi dva tipična modela plačanega domačega dela v predmoderni Evropi (model življenjskega obdobja in model družbenih razlik). Opiše njune značilnosti, hkrati pa skozi celotno besedilo vpeljuje vzporednice, v podobnostih in razlikah, s sodobnimi plačanimi oblikami tega dela. Pri tem ne ostaja na goli opisni ravni, temveč pojav kritično vrednoti. Skozi pretežno feministično kritično naravnost, ki se pne skozi celotno besedilo, je slutiti tudi neko mero aktivistične podpore, ki pa po drugi strani ne gre na račun znanstvene relevantnosti in strogosti ter jasne argumentacije interpretacije.

V nadaljevanju obravnava značilnosti sodobnega plačanega dela v razvitih zahodnih družbah, kjer je opaziti zelo raznolike in zelo kompleksne situacije. V nekaterih od teh poskušajo družbe tudi poiskati bolj ali manj uspešne načine reševanja tovrstne problematike. Te pa so, kot ugotavlja avtorica, lahko dvorezen meč. Po eni strani omogočajo zadovoljevanje vedno višjega povpraševanja po storitvah domačega plačanega dela in vsaj do neke mere urejajo status gospodinjskih delavk, ki to delo že tako ali tako opravljajo. Po drugi strani pa ti sistemi reproducirajo že obstoječe neenakosti (deprivilegiranim skupinam omogočajo bolj urejeno zaposlitev, ki pa je še naprej težka, slabo opredeljena, slabo plačana in ima nizek družbeni status) in ustvarjajo nove (storitve bi lahko plačali le premožnejši sloji, manj premožni pa bi jih še vedno iskali na črnem trgu).

V drugem delu monografije se avtorica podrobneje posveti slovenski problematiki. Tu prav tako obdela tradicijo in sodobno situacijo. Pri tem se opre tako na uradne globalne statistične podatke kot tudi na izsledke lastne empirične raziskave med (potencialnimi) gospodinjskimi delavkami in slovenskimi gospodinjstvi, ki je bila narejena v dveh delih: (a) kot anketna raziskava v 400 gospodinjstvih v Ljubljani in Mariboru ter na vzorcu 100 dolgotrajno brezposelnih žensk z nizko izobrazbo in (b) kot pilotni preizkus plačanega domačega dela kot redne zaposlitve, v katerem je sodelovalo 30 gospodinjstev z majhnimi otroki v Ljubljani in pet s tem namenom zaposlenih gospodinjskih delavk, ki so pri teh družinah delale šest mesecev. Zbrani so bili zelo bogati kvantitativni in kvalitativni podatki, saj je uporabljena metodologija obsegala tako anketne vprašalnike kot tudi polstrukturirane intervjuje in fokusne skupine. Čeprav namen raziskave ni bil zbrati celovite in reprezentativne podatkov, ki bi jih bilo možno posploševati na celotno Slovenijo in na vse segmente populacije, ti vendarle razkrivajo pomemben del tega pojava v Sloveniji ter so zato zelo dragoceni in koristni.

Monografija *Nevidno delo* v več pogledih temeljito obdela sicer redko obravnavano tematiko reproduktivnega dela. Prvič, tematiko celovito obdela s sociološkega vidika, saj ponovno in na novo premisli ključne vidike in delitve, ki se v tem delu na kompleksen način prepletajo (spol, razred, nacionalna pripadnost, rasa). Drugič, ne omeji se le na ozek obrobni ali delni vidik znotraj ene ali nekaj družb, ampak ga postavi v širši kontekst sodobnih procesov globalizacije, kjer se te delitve ter neenakomerna porazdelitev družbene moči ter bogastva prepletejo na poseben način. Hkrati nazorno pokaže, da problematika (ne)plačanega domačega dela še zdaleč ni le stvar zasebne sfere, temveč simptom, ki kaže na bistveno širše in kompleksnejše probleme družbe kot celote, v katere jo potiskajo zahteve sodobnega, v veliki meri socialno neodzivnega kapitalističnega sistema, ki številne "stroške" vedno bolj prelaga na zasebno sfero in v breme posameznika. Četrto, ne omeji se le na sodobne pojavnne oblike reproduktivnega dela, ampak ga preuči tudi v kontekstu zgodovinskega razvoja. Petič, na osnovi empiričnih podatkov opravi pionirsko delo bolj fokusiranega preučevanja tovrstne problematike v slovenskem prostoru. Pri tem sodobno

situacijo v Sloveniji postavi tako v diahroni (zgodovinske vzporednice – npr. aleksandrinke, šavrinke, služkinje v Ljubljani v preteklosti) kot sinhroni kontekst (primerjalni podatki nekaterih evropskih držav).

Bogomir Novak

**Dean Komel: Humanistični pogovori. Dob pri Domžalah: Miš, 2007
170 strani (ISBN 978-961-6630-24-5), 16,50 evrov**

V samostojni Sloveniji je knjižna produkcija s področja humanistike narasla. Zaradi boljšega razumevanja najnovejšega Komelovega dela naj navedem tri temeljna dela, ki jih imamo v slovenskem jeziku. Heideggrova *Pisma o humanizmu* so izšla že leta 1967 v Izbranih razpravah pri Cankarjevi založbi, delo Karla Jaspers *O pogojih in možnostih novega humanizma* je izšla leta 2000 pri založbi Apokalipsa, obsežno delo Hannah Arendt *Izvori totalitarizma* pa je izšlo leta 2003 pri Študentski založbi. Komel se sicer ne sklicuje na Jaspersa in na Heideggrova *Pisma o humanizmu*, ampak na Heideggrov spis *Na poti do govorice*.

Ker Komel premišljuje o humanizmu nasproti totalitarizmu, bi bralec lažje razumel njegova stališča, če bi poznal delo H. Arendt *Izvori totalitarizma*, ki je še danes nepreseženo po kompleksnosti analize tega pojava. Po Komelovi filozofski interpretaciji se totalitarizem za vse bivajoče zanima le v smislu razpoložljivosti, manipulativnosti ne glede na bit. Bivajoče je zapuščeno od biti tudi v primeru Agambenovega človeka kot *homo sacer*. Tudi slovenski pobojni poboji domobrancev leta 1945 so bili zavestno, a zamolčano dejanje. Komel ugotavlja, da si kljub ovedenju za to dejanje ne priznamo človeškosti tako velikega zločina in ne moremo odpraviti kulta žrtve. Zato je tudi priznanje "žrtev vojne in revolucije" v nevarnosti, da se bo sprevrnilo v svoje nasprotje. Kot H. Arendt tudi Komel ugotavlja, da je totalitarizem znotraj preračunljive arbitrarne logike zožil človekove pravice na državljanske pravice in z njimi izključil Jude. Za storilce ubojev, ki so kot kazniva dejanja zločini zoper človeštvo, je v njihovi "totalitarni držii" značilna odsotnost etične vesti. Komel se strinja s tezo H. Arendt, da je totalitarizem prikriti nihilizem z absolutnim subjektom, ki si hoče podrediti Zemljo kot planet. Dokler je ta nihilizem prikrit, je resnica odtegnjena. Tudi Huntingtonov spopad civilizacij je možno razumeti na osnovi teh predpostavk.

Prvotni naslov knjige naj bi se nanašal na odnos med filozofijo in humanizmom. Po Komelu naj bi filozofija času postavljala ogledalo. Nekdaj ji je to bolje uspevalo kot danes, ker ji čas uhaja. Čas po eni strani zanika humanost, po drugi strani pa jo potrebuje.

Uvodno besedilo je *Sprememba političnega*. Pomembno vprašanje je, ali ima politika humano ozadje ali pa je le tehnika vladanja. Slednje vodi v apolitičnost in apatijo množic. Veča se BDP, obenem pa zahajamo v brutalnost bivanja. Cilj EU je po eni strani gospodarska moč, ki teži k še več moči, po drugi strani pa se EU sooča s krizo te moči. Identiteto EU tvori njena zgodovina. Njen še nedosežen cilj je medkulturnost v smislu enotnosti različnih kultur, čeprav je večkulturnost dejstvo. Kot opozori Komel, sklicevanje na EU kot enotnost v različnosti kultur in na gospodarsko moč EU pred drugimi celinami pušča pojav t. i. medkulturnosti filozofsko-politično nepremišljen.

Če je totalitarizem izjalovljeni nasledek humanizma, nastane vprašanje, kako ga obnoviti na drugih osnovah. Politična sfera je zanj preveč pragmatična, da bi bila dostopna. Spremembe političnega so po volitvah leta 2004 predvsem površinske, ne pa bistvene. Zanj je ideološko nasilje etični problem slovenstva.

Tudi t. i. družba znanja ali družba učenja, ki samo sebe razume kot odprto družbo, ni nekonfliktna, ker ne zmore elementarne socialnosti in elementarne skrbi za varstvo okolja. Nastaja